

Szarvasiak Tiszaföldváron

Érdekes alkotó és közönségtalálkozó zajlott november 14-én Tiszaföldváron a Tiszazugi Földrajzi Múzeumban. A rendezvény ötletgazdája és szervezője *Béres Mária*, a szarvasi Vajda Péter Gimnázium volt tanára, 2007 szeptemberétől a Tiszazugi Földrajzi Múzeum igazgatója. Az Igazgatónő alig két hónap alatt felpezsdítette a múzeum életét. Be-, ill. átrendezte a felújított épületet, nyert egy félmillió pályázatot, melynek segítségével digitalizálják a város egykori fotósának üvegre rögzített városképeit, megkezdte a festőművész-fotós festményeinek felkutatását, játékos foglalkozásokkal becsalogatta a kisiskolásokat és óvodásokat a múzeumba, és egészen saját környezetet teremtett számukra. Megalakította a Tiszazugi Múzeubarátok Egyesületét, amelynek első nyilvános rendezvényén filmankétot tartottak. Az eseményen részt vett az Igazgatónő több szarvasi kollégája is.

A *Tito partizánjai* című 24 perces film producere *Faragó József*, rendezője *Kármán Irén*, a megveretése révén országos hírnévre szert tett újságíró-rendező. Az est műsorvezetője *dr. Kutas Ferenc*, a Szarvasi Krónika szerkesztője volt.

A dokumentumfilm főhőse *Opancsár Márton*, egykori horvát partizán. 16 éves korában a jugoszláv partizánvezér, *Tito* seregében harcolt a németek ellen Jugoszlávia felszabadulásig, majd katonatiszt lett. 1948-ban szembe került a titói politikával (ellenzte a *Sztálin*nal való szakítást), ezért 18 évi börtönre ítélték. Ebből 7 évet töltött le „átnevelő” táborokban. Amnesztiával szabadult. Mivel úgy érezte, *Tito* Jugoszláviájában élete ellehetetlenült, 1958-ban Magyarországra szökött, Martfűn telepedett le, és nyugdíjazásáig a cipőgyárban dolgozott. 82 évesen ma is a városban él. 1995-ben Horvátország, 1998-ban Magyarország kormányára tüntette ki az antifasiszta ellenállásban való részvételéért.

Köszöntő. Balról: *Dr. Kutas Ferenc*, *Kármán Irén*, *Faragó József*, *Béres Mária*

A film *Opancsár Márton*nak és elítélt társainak emlékezésére épül. A fogság négy legnehezebb évét *Goli otokon* (a *Kopár szigeten*) töltötték. Az életben maradtak évente összegyűlnek az elhagyott egykori börtönszigeten, és emlékeznek. Ide kísérte el őket kamerájával a rendező és stábja. (Jó hírünk a világban: itt találkoztak egyik élelmes hazánkfiaival, aki kishajóján vitte el, ami mozdítható volt a sziget elhagyott épületeiben. Az emlékezők féltették is holmijukat „a magyaroktól”.) A főhős és egykori rabtársai elképesztő dolgokra emlékeztek, amelyek felkavarták a résztvevők érzelmeit és gondolatait.

Dr. Kutas Ferenc bevezetőjében felvázolta a film történelmi és politikai hátterét. Az egykori Jugoszlávia történelme rövid és viharos. Az I. világháború után keletkezett mesterséges államalakulatok rövid életűek voltak. (1918: szerb-horvát-szlovén királyság, 1929-től Jugoszláv Királyság, amely – 1941-ben felbomlott; 1945: Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság, amely 1991-ben bomlott fel, és ez a folyamat napjainkig tart, lásd *Koszovót*). Bonyolult nemzetiségi villongások (szerb-horvát, szerb-magyar, szerb-albán, horvát-olasz) és politikai ellentétek (kommunista-szerb nacionalista /csetnik/; kommunista-királypárti; kommunista-horvát fasiszta /usztasa/, csetnik-usztasa stb.) borították újra és újra

lángba, s robbantották szét Jugoszláviát. Ezt csak tetézte, hogy a háború után *Tito* leszámolt belső (kommunista) ellenfeleivel, egykori harcostársaival is. Ennek lett az áldozata – sokadmagával – *Opancsár Márton*.

A rendező és főszereplője: *Kármán Irén* és *Opancsár Márton*

Elmondta, hogy ők voltak a börtönsziget „alapítói”. *Goli otok*nak soha nem voltak lakói, mert a sziget egyetlen márványtomb, természetes vize nincs, növényzet sem nő rajta. Mérheterlen szenvedések árán kőbányát nyitottak, megépítették a kiszolgáló épületeket, hatalmas víztároló ciszternát hoztak létre. Közben embertelen kínzásokkal megpróbálták „átnevelni” őket. Az egyik épület ma is látható felirata: *Te alakítod a szigetet, a sziget alakít téged. Éljen Tito*.

Sokan elpusztultak, sokan megtörték, sokan hűek maradtak elveikhez. A börtönsziget létéről még a rokonok sem tudtak; más-hová kellett a leveleket címezni (évente egyszer), csak azt lehetett írni, hogy jól vannak. A hozzátartozók még a büntetés nagyságát sem ismerték; az elhaltakat más területeken temették el. Később csökkentették a büntetés mértékét, majd amnesztiát hirdettek. A legutolsó politikai fogoly 1962-ben szabadult, hogy aztán 1971-ben (horvát tavasz) ismét börtönrel sújtsák a rendszert megreformálni akarókat. A szigetet 1990-ben kiürítették, azóta pusztul, csak a turisták és az építőanyag-tolvajok látogatják.

– A történelem fintora, hogy *Tito*, a kommunista diktátor a szocialista világ legdemokratikusabb, „legnyugatiasabb”, általunk is irigyelt államát hozta létre, később a „harmadik világ” egyik legtekintélyesebb politikusaként fejezte be életét. Halála után 11 évvel – véres beháború következtében szétesett a kemény kézzel, ügyes politikával fenntartott államalakulata – zárta a beszélgetést a műsorvezető.

A közel kétórás ankét után további kötetlen beszélgetés folyt az alkotók és a résztvevők között. Az alkotók felajánlották, hogy Szarvason is szívesen bemutatják filmjüket.

Meghívó

Az MSZP Nyugdíjas Tagozatának következő klubdelutánja november 28-án 14 órai kezdettel lesz. Várjuk a tagokat illetve az érdeklődőket. Helyszín: Szarvas Szabadság u. 36. Lengyel-palota.

A Tagozat Vezetősége

Köszönjük

A Szarvasi Hagyományörző Közalapítvány ezúttal tisztelettel megköszöni mindazoknak, akik a 2005. évi személyi jövedelemadójuk 1 %-ának felajánlásával segítették a Közalapítvány tevékenységét. A befolyt összeg 97.280.-Ft, melyet a Tessedik Táncgyűntes utazási költségeire fordítottuk. Kérjük, hogy továbbra is támogassák a Közalapítványt!

Számlaszámunk: KHB 10400834-08300359. Adószámunk: 18376256-1-04

Tisztelettel:

Csasztvan András, a kuratórium elnöke